

ԵՐԱԺԻՇՏ

Լույս է տեսել ISSN 1829-0469 թղթային տարբերակը 2005թ. դեկտեմբերի 25-ից (171)

#3 մարտ 2020

Նվիրվում է «Երաժիշտ» ամսաթերթի 15-ամյակին եւ հայ խմբագիրներին

2005 թվականի դեկտեմբերի 25-ին հիմնադրվեց «Երաժիշտ» ամսաթերթը
2019 թվականին լրացավ ԵՊԿ հրատարակչության հիմնադրման 15-ամյակը և մեր փնտրտուքների ընթացքում նյութը պատրաստելու համար գտանք մահ շատ հոգեհարազատ փաստ հայկական առաջին պարբերականի՝ «Ազդարարի» լույս ընծայման 225 ամյակը (1.) (1794-2019թթ.), որը լրացավ 2019-ին:

«Ո՛րչափ ատեն է, որ ազգային լրագրաց անգին թերթերը թերևս գրատանց մութ անկիւնները փոշույ տակ թաղեալ կը սպասեն՝ որ արդի գրականութեան սիրովը վառեալ գրիչ մը հանէ գիրենք մոռացութեան անյատակ անդունդէն: Թերեւս քանի քանի անգամ մեծամեծ յոյսերով սնան, երբ կարծեցինք թէ Չայոց Մատենագրութեան հետամուտ եղողները կը մօտենան իրենց ալ, եւ կը բնենն հիմնովին, սակայն ի զուր եւ ընդ վայր: Չայոց Մատենագրութեան այն էջերն ալ, որ ուրիշ կողմանէ կրնան կատարեալ կոչվիլ եւ մեծամեծ քրտանց արդիւնք համարուիլ, լրագրութեան մասին չեն այնպէս ամբողջական, եւ հետաքրքիր ըմբերողի մը յագուրդ չեն տար»:

http://tert.nla.am/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=4091&query_desc=an%3A471
Դիտման ամսաթիվ 14. 4 2020 թ. ժամը՝ 17.36
(շարունակելի տե՛ս՝ հաջորդ համարում)
ԳԱԼԵՄԵԱՐԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻԱ

6

Вопрос создания музея Арно Бабаджаняна в Ереване не решен, что станет с архивом композитора после меня? Արա Բաբաճանյան

Արո Բաբաճանյան

Արա Բաբաճանյան, сын выдающегося композитора Арно Бабаджаняна, принял нас в московской квартире, где с 1957 года проживал «Лучший композитор мира». Такое звание Арно Бабаджаняну было присвоено в 1974 году на международном

музыкальном Фестивале в Токио. После смерти отца, уже свыше 36 лет, Арно Бабаджанян занимается важной миссией сохранения и переосмысления музыкального наследия маэстро Бабаджаняна. К сожалению, после распада Советского Союза в условиях стремительных и огромных потоков информации, очень многие замечательные деятели и деяния эпохи оказались забытыми.

Именно во избежание такой участи и инициирован «Фонд памяти Арно Бабаджаняна», который основал и возглавляет г-н Бабаджанян-младший. За время своего существования Фонд успел осуществить множество проектов в разных уголках мира. В Армении и в России ряд музыкальных образовательных учреждений носят имя Арно Бабаджаняна, каждый год проводятся концерты, фестивали, музыкальные конкурсы в память композитора.

7

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆՔԱՇԱՆՆԻ Կոմիտասի բարերարը

Ի՞նչ հետք թողեցին հայերը Թբիլիսիում. Ալեքսանդր Մանթաշով.
Այս տարի մարտի 3-ին լրացավ Ալեքսանդր Մանթաշյանցի ծննդյան 178-ամյակը

3

Կայացավ Հայ կոմպոզիտորական արվեստի 11-րդ փառատոնը՝ Նվիրված Ալեքսանդր Հարությունյանի ծննդյան 100-ամյակին

Ս. Սմբատյան, Դ. Չեքիջյան, Ե. Երկանյան

2

Ա. Սպենդիարյանի
տուն-թանգարան

«Երաժշտական նվիրում կանանց միամսյակին՝ հաջրեսիր արիաներով»

Ալեքսան Խաչատրյանը՝ համերգի կազմակերպիչների և հյուրերի հետ

3

Оперная певица Татевик Бароян покоряет Metropolitan Opera

Татевик Бароян с мамой (концертмейстер)

7

Շնորհավորում ենք կանանց մայրության և գեղեցկության փոփոխության տոնիվ

Կայացավ Հայ կոմպոզիտորական արվեստի 11-րդ փառատոնը՝ Նվիրված Ալեքսանդր Հարությունյանի ծննդյան 100-ամյակին

Ա. Հարությունյան Կոմպոզիտորական արվեստի 11-րդ փառատոնը՝ Նվիրված Ալեքսանդր Հարությունյանի ծննդյան 100-ամյակին

Ա. Հարությունյան. ջութակի և լարային նվագախմբի Կոմպոզիտորական արվեստի 11-րդ փառատոնը՝ Նվիրված Ալեքսանդր Հարությունյանի ծննդյան 100-ամյակին

1 Փետրվարի 8-ին Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի և Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախմբի կողմից Ալեքսանդր Հարությունյանի վոկալ-սիմֆոնիկ ստեղծագործությունների ներկայացմամբ մեկնարկեց Հայ կոմպոզիտորական արվեստի 11-րդ փառատոնը՝ նվիրված անվանի կոմպոզիտոր Ալեքսանդր Հարությունյանի ծննդյան 100-ամյա հոբելյանին:

Փետրվարի 7-ին հրավիրված մամլո ասուլիսի ընթացքում դիրիժոր Յուրի Գրիգորյանը նշեց, որ մեծ պատասխանատվությամբ ու Ալեքսանդր Հարությունյանի արվեստի նկատմամբ մեծ հարգանքով են սկսում նրան նվիրված փառատոնը: Սա հերթական առիթն է կոմպոզիտորի արվեստի առջև խոնարհվելու և նրա հիշատակը հավերժացնելու: «Ալեքսանդր Հարությունյանը բացառիկ հայ կոմպոզիտորներից է, որ ստեղծել է դասական երաժշտություն հայկական մոտիվներով: Եղել է ոգևորված հայկական երաժշտությամբ և իսկական հայկական երաժշտության մեկնաբանողն է: Մենք մեծ ոգևորությամբ ենք պատրաստվում փառատոնին: Նրա հիշատակը միշտ վառ է մեր սրտերում»: ասաց Յուրի Գրիգորյանը:

Կոմպոզիտոր Երվանդ Երկանյանը, ում ստեղծագործություններից նույնպես կատարվում է փառատոնի շրջանակներում, խոսելով Հայ կոմպոզիտորական արվեստի փառատոնի մասին, առանձնացրեց այն փաստը, որ այն անդրադառնում է ոչ միայն հայ դասական, այլև ժամանակակից կոմպոզիտորների ստեղծագործություններին: «Շատ գոր-

ծերները Ալեքսանդր Հարությունյանի ստեղծագործական ժառանգության մասին՝ մասնատուր Երկանյանը նշեց, որ նա հսկայական դեր է ունեցել մեր սիմֆոնիկ երաժշտության մեջ. «Հայկական երաժշտությունը նա ներկայացրել է ամենաբարձր մակարդակներում: Նա հայ կոմպոզիտորներից առաջինն էր, որ ստացավ ԽՍՀՄ ժողովրդական արտիստի պատվավոր կոչումը, առաջիններից էր, որ ստացավ ԽՍՀՄ պետական մրցանակ, և առհասարակ երիտասարդ տարիքից՝ դեռ 30-ը չհասնելով, հայտնի էր ու պատվով և փառքով էր ներկայացնում Հայաստանը: Նրա մասին դրվատանքի խոսքեր են ասել այնպիսի կոմպոզիտորներ, ինչպիսիք են Արամ Խաչատրյանը, Դմիտրի Շոստակովիչը»:

Փառատոնի գեղարվեստական ղեկավար, դիրիժոր Սերգեյ Սմբատյանը շեշտադրեց այն փաստը, որ բացի համերգային ծրագրեր ներկայացնելուց, այս նախաձեռնության շրջանակներում տարիների ընթացքում թվայնացվել են մի քանի տասնյակ սիմֆոնիկ և կամերային ստեղծագործություններ, ծայրագրվել են հարյուրավոր ստեղծագործություններ, առաջին անգամ կատարվել է հայ կոմպոզիտորների ավելի քան 150 գործեր: Սերգեյ Սմբատյանը նշեց, որ փառատոնի շրջանակներում մեր երաժշտական ժառանգության շատ նմուշներ բերվել են XXI դարի ձևաչափին: «Եթե նույնիսկ աշխարհում շատ արտիստներ կամ նվագախմբեր ցանկանան ներկայացնել մեր երաժշտությունը, ստեղծագործությունների մի մեծ տոկոս չի գտնվում այն վիճակում, որպեսզի ուղարկենք, և երաժիշտները կարողանան կատարել: Փառատոնը նաև այս խնդիրն է լուծում», - ասաց Սեր-

Ղայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը և Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախումբը՝ Յուրի Գրիգորյանի ղեկավարությամբ, կատարեցին Ալեքսանդր Հարությունյանի վոկալ-սիմֆոնիկ ստեղծագործությունները:

Փետրվարի 8-ին, փառատոնի բացման երեկոյին, Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը և Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախումբը Յուրի Գրիգորյանի ղեկավարությամբ կատարեցին Ալեքսանդր Հարությունյանի վոկալ-սիմֆոնիկ գործերը՝ «Ասք հայ ժողովրդի մասին» վոկալ-սիմֆոնիկ պոեմը և Կանտատ Հայրենիքի մասին ստեղծագործությունը:

Փետրվարի 12-ին, Կոմիտասի անվ. կամերային երաժշտության տանը հնչեցին Ալեքսանդր Հարությունյանի կամերային ստեղծագործությունները:

Փետրվարի 20-ին, Արամ Խաչատրյանի համերգասրահում Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը կատարեց Ալեքսանդր Հարությունյանի Սիմֆոնիետը՝ լարային նվագախմբի համար, ջութակի և լարային նվագախմբի համար գրված Կոմպոզիտոր (մենակատար՝ Ռոման Սիմոնիչ, Լոնդոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի կոմպոզիտորներ), Շեփորի կոմպոզիտոր (մենակատար՝ Հայկ Գուրգենյան), ինչպես նաև՝ Տոնական մախերգանքը:

Փետրվարի 25-ին, Արամ Խաչատրյանի համերգասրահում տեղի ունեցավ փառատոնի փակման համերգը. ներկայացվեցին ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների՝ Էդգար Յուրիանիայանի, Էդվարդ Միրզոյանի, Երվանդ Երկանյանի, Ժիրայր Շահիրմանյանի ստեղծագործությունները:

Ալեքսանդր Հարությունյանը XX դարի հայ կոմպոզիտորական դպրոցի լավագույն ներկայացուցիչներից է: Նրա բազմաթիվ ստեղծագործությունները՝ կոմպոզիտոր, օպերա, սիմֆոնիկ պոեմներ, սյուիտներ և այլն, բազմիցս հնչել են թե՛ Հայաստանում, թե՛ նրա սահմաններից դուրս: Նրա Շեփորի կոմպոզիտոր համարվում է փողային այս գործիքի համար երբևէ գրված լավագույն կոմպոզիտորներից մեկը: Այն ներառված է աշխարհի լավագույն շեփորահարների երկացանկում: «Նյու Յորք թայմսը» այս կոմպոզիտոր անվանել է հնչեղ ստեղծագործություն:

Հայ կոմպոզիտորական արվեստի փառատոնի կազմակերպիչն է Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը: Այն կյանքի է կոչվում ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության աջակցությամբ:

Փառատոնի հիմնական առաքելությունը հայ ժամանա-

Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբ գեղարվեստական ղեկավար և գլխավոր դիրիժոր՝ Սերգեյ Սմբատյան

Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը և Հայաստանի ազգային ակադեմիական երգչախումբը՝ Յուրի Գրիգորյանի ղեկավարությամբ

ծերի առաջին կատարողն է Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախումբը, ինչի շնորհիվ ստեղծագործական հաջողություններ են արձանագրել այն կոմպոզիտորները, որոնք երբևէ կարող էին երազել իրենց գործերը կենդանության օրոք լսել: Սա մեծ խթան է կոմպոզիտորների համար: Բացի այդ, այդ փառատոնների միջոցով Հայաստանի պետական սիմֆոնիկ նվագախմբի կարկինն ավելի բացվում է, ընդգրկվում է ավելի երիտասարդ հեղինակների գործեր, ինչը չափազանց կարևոր է»: ասաց Երվանդ Երկանյանը:

գեյ Սմբատյանը: Նշենք, որ այս տարվա փառատոնի ընթացքում նույնպես թվայնացվելու են Ալեքսանդր Հարությունյանի, ինչպես նաև այլ հայ կոմպոզիտորների սիմֆոնիկ ստեղծագործություններ՝ հնարավորություն ընձեռելով հնչեցնել դրանք ոչ միայն Հայաստանում, այլև արտերկրում:

11-րդ փառատոնի շրջանակում տեղի ունեցավ 3 սիմֆոնիկ և 1 կամերային համերգներ, որի ընթացքում հնչեցին Ալեքսանդր Հարությունյանի և ժամանակակից հայ կոմպոզիտորների ստեղծագործություններ: Բացման երեկոյին

կակից կոմպոզիտորների ստեղծագործությունները հանրառեղակել են:

<http://www.irates.am/hy/1581083891>

<http://escs.am/am/news/5975>

Նյութը պատրաստեց՝ ԱՐՄԻՆԵ ԱՌՈՅԱՆԸ

«Երաժշտական նվիրում կանանց միամսյակին՝ հասցնելիք արիաներով»

Ա. Սպենդիարյանի
տուն-թանգարան

1

Մարտի 7-ին, Ա. Սպենդիարյանի տուն-թանգարանի դահլիճում անցկացվեց «Յատընտիր արիաներ Բարոկկո դարաշրջանից» խորագրով համերգ: Միջոցառման տոնական խորհրդանիշը եռակի էր. նախ, մարտի 7-ը մեներգիչ Ալեքսան Խաչատրյանի ծննդյան օրն է, և սպենդիարյանական հյուրընկալ դահլիճում նրա առաջին մենահամերգը դարձավ յուրօրինակ նվեր թե՛ իր, թե՛ երաժշտասերների համար: Բացի այդ, երեկոն նախորդում էր կանանց միամսյակին և երիտասարդ արտիստի նվիրումն էր գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչներին: Եվ վերջապես, գարնանային երաժշտական հանդիպումն առանձնահատուկ էր ծրագրի ընտրությամբ. այն ունկնդիրներին պարզեց Զայաստանում համեմատաբար հազվադեպ կատարվող Բարոկկո դարաշրջանի բացառիկ արիաների ընտրանին: Իսկ ծրագիրն ընտրել էր հենց մեներգիչը՝ արպատելով, հավաքելով վոկալ «ծաղկեփունջ», փոխադրելով բառ ծայրի համար, հետևողականորեն պարապելով և վերջապես հանդիսատեսի դատին ներկայացնելով: Երաժշտական համարձակ և ոչ դյուրին նախաձեռնությունը նրա խորհրդակիցն ու ուղեցույցը վաստակաշատ կոնցերտամաստեր Լևոն Զարուբյունյանն էր, որն Ալեքսանին նվագակցեց ամբողջ համերգի ընթացքում:

Բարոկկոյի մեծագույն ներայացուցիչներից մեկի՝ Գ. Ֆ. Հենդելի ստեղծագործություններից երեկոյին հնչեց «Ազատիր, ու՛ Տեր իմ» (*Dignare o Domine*) արիան «Դեթին-գենյան Տե Դեում»-ից: 1743-ին գերմանական Դեթինգեն գյուղի մոտ տեղի էր ունեցել անգլիական և ֆրանսիական բանակների կռիվը, որը հայտնի դարձավ որպես Դեթին-գենյան մենամարտ: Հաղթեցին անգլիացիները՝ թագավոր Գեորգ 2-րդի գլխավորությամբ: Անգլիայում հաստատված գերմանացի կոմպոզիտորին այդ առիթով պատվիրեցին հատուկ ստեղծագործություն: Հենդելը 2 շաբաթում գրեց հանդիսավոր հոգևոր հիմներգ՝ *Te Deum*, որը լատիներենից թարգմանաբար նշանակում է «Փառաբանում եմք քեզ, Տեր»:

Համերգին հոգևոր կերպարային ոլորտն էր արտացոլում նաև Բարոկկոյի մյուս հանճարի՝ Յ. Ս. Բախի Ռե-մաժոր Սագնիֆիկատի 5-րդ մասը՝ «Քանգի նա մեծ գործեր արեց ինձ համար» (*Quia fecit mihi magna*) խորագրով բասի արիան, ինչպես նաև Ֆ. Դուրանտեի «Ու՛ կույս»՝ ամբողջովին սիրուց կերտված» (*Vergin tutto amor*) արիան: Այն նվիրված է Մարիամ Աստվածածնին, որին արիայի հերոսն ուղղում է աղոթքը: Ի դեպ, սա և նույն հեղինակի մեկ այլ՝ «Պարիք, պարիք, փոքրիկ աղջիկ» (*Danza fanciulla gentile*) արիան եղել են ծանալարժեքություններ և չեն ունեցել բանաստեղծական տեքստեր: Դրանք ընդգրկվել են Իտալական հնագույն երգերի ժողովածուում՝ որպես ժամանակի յուրօրինակ նմուշներ:

Գերմանական Բարոկկոյի «հիթերից» Ալեքսանը համերգային ծրագրում ընդգրկել էր հունական դիցաբանության չքնադ կերպարներ՝ երաժշտական կյանք ստացած Ք. Վ. Գլյուկի արվեստում. Օրփեոսի «Կորցրել եմ իմ էվրիդիկին» (*Che faro senza Euridice*) արիան՝ «Օրփեոս և Էվրիդիկեն» օպերայից և Պարիսի «Օ, իմ քաղցր հուր» (*O, del mio dolce ardor*) արիան՝ «Պարիս և Հեղինեն» օպերայից:

Արևաշող Իտալիայի երաժշտարվեստը «փայլեց» Բարոկկոյի դարաշրջանում: Բարձրակետերից մեկը հանդիսացավ վաղամեռիկ կոմպոզիտոր Ջ. Բ. Պերգոլեզիի ստեղծագործական ժառանգությունը: Այնուամենայնիվ, որոշ գործեր սխալմամբ են վերագրվել Պերգոլեզիին: Դրանցից 2-ը հնչեցին համերգին: Մեկը «Նինա» կամ «Սիցիլիանա» խորագրով (*Tre giorni son che Nina*) երգն էր, որի հեղինակն այժմ համարվում է նույն դարաշրջանի մեկ այլ իտալացի

Ալեքսան Խաչատրյան, Ա. Սպենդիարյանի անվ. տուն-թանգարանի տնօրեն՝ Մարինե Օթարյան

Ալեքս Խաչատրյան (բաս), Լևոն Զարուբյունյան (դաշնամուր)

Ալեքսան Խաչատրյան, Առնոլդ Քոչարյան

Լուսանկարները՝ Մարիամ Դովունու

կոմպոզիտոր՝ Վ. Լ. Չամպին: Մյուսը Իտալական հնագույն արիաների ժողովածուում տեղ գտած՝ «Թե սիրում ես ինձ» (*Se tu mami*) երգն էր, որն ավելի շուտ պատկանում է հենց ժողովածուի խմբագրին՝ կոմպոզիտոր Ա. Պարիստիին:

Մեկ այլ՝ «Թանկագին իմ սիրեցյալ» (*Caro mio ben*) արիան երկար ժամանակ վերագրվել է Ջ. Ջորդանին, բայց վերջին շրջանում մասնագետները գտնում են, որ այն ավելի շուտ հեղինակել է կոմպոզիտորի եղբայրը՝ նույնպես երաժիշտ Տ. Ջորդանին, կամ էլ հայրը՝ Ջ. Ջորդանի ավագը:

Հաջորդ իտալացի կոմպոզիտորը, որի երաժշտությանն էր դիմել մեներգիչը, Ա. Կալդարան է: Նա համարվում է երաժշտության պատմությանը հայտնի ամենաբեղուն կոմպոզիտորներից մեկը, քանի որ գրել է 3500 ստեղծագործություն: Կալդարայի վոկալ գլուխգործոցներից համերգին հնչեցին «Թեև դաժան ես» (*Sebben, crudele*) արիան՝ «Սիրո հավատարմությունը հաղթում է դավաճանությանը» օպերայից և «Ինչպես շողմ արևի» (*Come raggio di sol*) հնագույն արիան:

«Իմ ջքնաղ հուր» (*Il mio bel foco*) ռեչիտատիվը և արիան երկար ժամանակ վերագրում էին իտալացի կոմպոզիտոր, իրավաբան, քաղաքական գործիչ և բանաստեղծ Բ. Մարչելլոյին: Բայց այժմ Ֆ. Բ. Կոնտին համարվում է ավելի հավանական հեղինակ: Ռեչիտատիվն ու արիան, ինչպես և Էռնեստոյի «Համուն քեզ պաշտելու փառքի» (*Per la Gloria dadorarvi*) արիան Ջ. Բոնոնչինիի «Գրիգելյա» օպերայից, յուրովի համակրեցին իտալական շարքը:

Իսկ ահա Ա. Սկարլատին Բարոկկոյի շրջանում համարվել է «Պարոն Օպերա»։ Իր 85 օպերաներից 2-րդը՝ «Ազնվություն սիրո մեջ» խորագրով, նա գրել է 19 տարեկանում: Օպերայի հերոսներից մեկը՝ երիտասարդ ծառա Սալդինոն, հիանում է արևածագով և երգում «Գանգեսի վրա արևն արդեն» (*Gia il sole dal Gange*) նշանավոր արիան: Գանգես գետի վրա արևն է շողշողում՝ հաղթահարելով գիշերվա խավարը: Օպերաներից բացի Սկարլատին գրել է շուրջ 600 *cantate da camera*՝ «կամերային կանտատներ»։ Դրանցից մեկը՝ «Ձգում եմ սրտիս խորքում» (*Sento nel core*) արիան «գարդարեց» գարնանային երեկոն:

Չնայած ծավալուն ծրագրին՝ երաժիշտները պատրաստել էին նաև լրացուցիչ կատարումներ: XVIII դարի կոմպոզիտոր Ժ. Պ. Ե. Մարտինիի «Սիրո բերկրանք» (*Plaisir d'amour*) երգն ավելի շատ հայտնի է Է. Փրեսլի և Շ. Ազնավուրի կատարմամբ, բայց իրականում Բարոկկոյի գոհարներից է:

Իբրև նվիրում գերմանացի հանճարի՝ Լ. վան Բեթհովենի ծննդյան 250-ամյա հոբելյանին՝ Ալեքսանը մի փոքր շեղում մտցրեց Բարոկկո ծրագրում և կատարեց նրա «Այս մռայլ շիրիմում» (*"In questa tomba oscura"*) խորագրով դրամատի-

կական երգը ծայրի և դաշնամուրի համար: Բարդ երաժշտական և գեղարվեստական կերպավորմամբ առանձնացող վոկալ-կամերային արվեստի բարձրակետերից հնչեց նաև Ֆ. Հուբերտի «Անտառի արքա» (*Erlkönig*) բալլադը: Եվ որպես տուրք Սպենդիարյանին, որի հարկի տակ կայացավ այս ջերմ երաժշտական հանդիպումը, Ա. Խաչատրյանը կատարեց կոմպոզիտորի «Այ, վարդ» ռոմանսը:

Հագեցած ծրագիրը մի շնչով ներկայացնելուց հետո մեներգիչը հուզված էր, բայց և շատ ոգևորված: Նա անկեղծ շնորհակալանքի խոսք ուղղեց ներկաներին՝ իրեն մոտիվացնելու, տուն-թանգարանին՝ հարթակ տրամադրելու, սիրելի դասախոսին՝ ԵՊԿ դոցենտ Առնոլդ Քոչարյանին, ում մասնագիտական դասարանում նա ուսանում է արդեն մագիստրոսականի 1-ին կուրսում, և իհարկե նվագակցող Լ. Զարուբյունյանին: Ալեքսանը չմոռացավ նաև շնորհավորել գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչներին՝ նշելով, որ Բարոկկո դարաշրջանի երաժշտությունը չքնադ, վեհ ու հոգևոր արժեք ներկայացնող օրինակներով ներդաշնակ է կնոջ կերպարի հետ՝ գեղեցիկ, քնքուշ, կենարար սիրով լի:

Ալեքսանին ծննդյան օրվա և առաջին մենահամերգի առիթով շնոհավորեցին բոլորը: Երգչին հատուկ ողջույնի խոսքով դիմեց տուն-թանգարանի տնօրեն Մարինե Օթարյանը, Ա. Քոչարյանն էլ նոր ձեռքբերումներ մաղթեց իր աշխատասեր ու նպատակասլաց սանին՝ նվիրելով նոտաներ:

Համերգն անցկացվեց «Տուն-թանգարանի հետ» խորագրով նախագծի շրջանակներում. այն ինքնադրսևորման հարթակ է տրամադրում երիտասարդ երաժիշտներին, վերջիններս էլ իրենց հերթին աջակցում են թանգարանին: Համերգը վարում էր թանգարանի գիտաշխատող Ինեսսա Խաչատրյանը՝ ներկայացնելով փոքրիկ պատմություններ բոլոր երաժշտական օրինակների վերաբերյալ, ինչպես նաև մեներգիի անցած ճանապարհը:

Հ. Գ. Անդրադառնալով երգչի կատարողականությանը նշեց, որ Ա. Խաչատրյանի ծայրի տարբերվում է թավ, հյուսթեղ, ինքնատիպ տեմբրով, նրա երգացանկն ընդգրկում է և յուրահատուկ: Մեր խորին համոզմամբ՝ տեխնիկական և երաժշտական կերպարների արտիստական մեկնաբանության որոշ թերացումները հետևողական աշխատանքի շնորհիվ կհաղթահարվեն: Երիտասարդ երաժիշտ ունի լուրջ հաջողությունների հասնելու մեծ ներուժ:

ՀԱՍՄԻԿ ՀԱՄԲԱՐՅԱՆ
Երաժշտագետ,
Ա. Սպենդիարյանի տուն-թանգարանի
ավագ գիտաշխատող

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆՔԱՇԱՆՑ. ԿՈՄԻՏԱՍԻ ԲԱՐԵՐԱՐԸ

Հայերը Թբիլիսիում

1

Վերջին 2 հարյուրամյակների ընթացքում Վրաստանի մայրաքաղաք Թբիլիսին համարվել է Անդրկովկասի ամենագեղեցիկ քաղաքներից մեկը, անգամ՝ մարգարիտը: Քաղաքն իր գեղեցկության ու շքեղության համար պարտական էր նաև այդտեղ ապրող ու արարող հայ գործարարներին՝ Ալեքսանդր Մանթաշյանցին կամ, որ ընդունված էր ասել, Մանթաշյանցի, Միքայել Արամյանցին, Մելիք Ազարյանցին, Մելիք Շահնազարովին, Քալանթարով եղբայրներին: Մենք մեր շարքում կանդրադառնանք Թբիլիսիում հետք թողած հայերին:

Ալեքսանդր Մանթաշյանց (մարտի 3, 1842, Թիֆլիս - ապրիլի 19, 1911, Մանկո Պետերբուրգ) գործարարն ու բարեգործը իր ժամանակի ամենասիրված ու հարգված մարդկանցից մեկն էր: Ջբաղվել է նավթի արտահանմամբ և ստացել «նավթի արքա» մականունը: Իր ապրած ժամանակում ամենահարուստ մարդկանցից մեկն է համարվել: 1899-ին Մանթաշյանցն ստեղծել է «Ալեքսանդր Մանթաշև և Կո» ընկերությունը, որը XX դարի սկզբին արդյունահանում էր Բաքվի նավթի կեսից ավելին: Նա ֆինանսավորել է Բաքու-Բա-

թում նավթատարի շինարարությունը:

Նրա անվան շուրջ տարբեր պատմություններ են հյուսվել: Դրանցից մեկն ահա այսպիսի պատմություն ունի:

Վարսավիրանոց հերթական այցելությունից հետո, երբ Ալեքսանդր Մանթաշյանցը պատրաստվում էր հեռանալ, վարսավիրը կես կատակ-կես լուրջ ասում է, որ նրա տղան սափրվելուց հետո միշտ հինգ ռուբլիանոց է թողնում: Մանթաշյանցն ուղղակի պատասխանում է.

-Նա Մանթաշյանցի տղան է, ես ո՞վ եմ, - ասում է Մանթաշյանցն ու հեռանում:

Արանից էլ այն թևավոր խոսքը: Երբ ցանկանում են մեկին հանդիմանել շայլության համար, ասում են. «Հո՞ Մանթաշյանցի տղան չես»:

Թիֆլիսի Մանթաշյանցի անվ. ձիարշավարանների սեփականատերը լինելով՝ նա նույնիսկ սեփական կառք չուներ: Սիրում էր ոտքով քայլել կամ տրամվայ նստել: Կառք նստում էր միայն ծայրահեղ դեպքում: Մանթաշյանցը համեստ մարդ էր: Շքանշաններ չէր կրում: Միակ զարդը թարմ ծաղիկն էր՝ ամրացված կրծքին: Շատ էր սիրում Սայաթ-Նովայի երգերը ու ամեն առիթի՝ քթի տակ միշտ երգում էր դրանք:

Ասում են, որ տնից դուրս գալիս, միշտ 5 ռուբլիանոց ոսկեդրամներ էր դնում գրպանը: Չունկող ուսանողներ տեսնելիս, մոտենում էր, զրույցի բռնվում, հարցնում հոր որպիսությունն ու աննկատ գրպանը դնելով դրամը՝ հեռանում:

Միայն եզակի դեպքերում էր կառք նստում: Սակայն, երբ մի անգամ պատահական տեսել էր՝ ինչպես է Վրաստանի և Իմերեթիայի Հայոց թեմակալ առաջնորդը պաշտոնական այցերի ժամանակ հասարակ կառք նստել, երկծիանոց մի շքեղ կառք էր գնել և նվիրել առաջնորդարանին:

Մանթաշյանցի կյանքը

Մանթաշյանցը իր ժամանակի ամենախոշոր հայ ձեռնարկատերերից մեկն էր ու ամենամեծ բարերարը: Այնպես չէ, որ ի ծնե հարուստ էր: Ապագա նավթային մագնատը ծնվել է 1842 թվականին Թիֆլիսում: Թավրիզում հոր հետ տեքստիլի ոլորտում բիզնեսով էր զբաղվում: Բայց նա ուշադրություն էր դարձրել ամեն կերպ կրթություն ստանալուն: Ուստի հետագայում անգլիական Մանչեսթեր քաղաքում յուրացրել էր բիզնես վարելու նրբություններն ու մշակույթը:

(Շարունակելի)
<https://www.shantnews.am/news/view/9222.html>
Մյուրք պատրաստեց՝ ԱՐՄԻՆԵ ԱՅՈՅԱՆԸ

ՀԱՅ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐՆԵՐԻ ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆԵՐԻ ՊԱՎՍԽԱՆ

Հանրության հոգևոր-մշակութային դաստիարակությունը, ազգը ներկայացնող արժեքների պահպանումը, զարգացումը և արժանապատիվ հանրահռչակումը շարունակական երևույթ է, որն անտեսելը կամ երկրորդական պլան մղելը, մեղմ ասած, պատվաբեր չէ պետության, մտավորականության և հանրության համար: Տարբեր ժամանակաշրջաններում ստեղծված համամարդկային և մեր ազգային հոգևոր-մշակութային ժառանգության հիման վրա հանրության դաստիարակումը կամ ինքնադաստիարակումը մի կարևոր հրամայական է՝ մասնավոր մեր օրերում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների անընդհատ զարգացման ու մատչելիության և առավել ևս՝ տեղեկատվության չտեսնված ազատության պայմաններում, որն ունի և՛ դրական, և՛ բացասական կողմեր: Հետաքրքիր է, թե Հայաստանի Հանրապետության մերօրյա կառավարությունը և մշակույթի ոլորտի գործիչները արդյոք իրենց առաջ դրել են խնդիր, թե ինչպես է «կատարվում» հանրության հոգևոր-մշակութային դաստիարակությունը, և ինչպիսի քայլեր են անհրաժեշտ հայ ժողովրդի հասարակական, քաղաքական, մշակութային, հոգևոր, նաև տնտեսական և այլ բնագավառներում ինքնահաստատման ու զարգացման, առհասարակ ընդհանուր իրավիճակի բարելավման համար: Եվ որչա՞փ ենք մենք գիտակցում աշխարհի և ինքներս մեր առաջ դրված մեր պատասխանատվությունը, որչա՞փ ենք պատրաստ այսպիսի քայլեր անելու, և ի՞նչ քայլեր ենք անում յուրաքանչյուրս՝ պետությունն իր կողմից, մտավորականությունն իր կողմից, հանրությունն իր կողմից:

Քանի որ երաժշտությունն արվեստ լինելուց բացի նաև ազգությունը վառ կերպով ներկայացնող բնութագիր հատկանիշներից է, ազգության պատշաճ ներկայացման համար խիստ կարևոր է՝ թե այս բնագավառի գործիչներն ինչպես և ինչ մակարակով են հրապարակ հանում իրենց գործերը: Կոմպոզիտորը չի կարող ստեղծել երկը և թողնել այդ վիճակում՝ առանց հանրահռչակելու: Համերգների կարևորությունը քննարկման առարկա չէ: Սակայն տվյալ անհատի երաժշտական ստեղծագործության հանրահռչակումը հնարավոր չէ սահմանափակել միայն համերգներով: Առավել ևս, եթե տվյալ երկն այնքան է ընդունվում հանրության կողմից, որ ունկնդիր երաժիշտը (լինի կատարող, թե տեսաբան) ցանկություն է հայտնում սեփական մեկնաբանմամբ վերընկալել այն, անհրաժեշտություն է ծագում ստեղծագործությունը գրավոր տեսքով հրապարակելու: Եթե դեռ տասնամյակներ առաջ հարգի էր արտագրությունը, այժմ գրեթե յուրաքանչյուր ստեղծագործ անհատ հնարավորություն ունի ինչպես մեքենագրել (այսինքն՝ համադրագային հատուկ ծրագրերով շարվածքի ենթարկել) իր ցանկացած ստեղծագործությունը, այնպես էլ տպագիր կամ թվային եղանակներով հրապարակել այն:

Տվյալ կոմպոզիտորի ստեղծագործական դիմանկարին առավել լիակատար և համակողմանի կերպով կարելի է ծանոթանալ, երբ հրապարակված են նրա ստեղծագործությունները և այդ հրապարակումները իրար հետ կազմում են մի որոշակի ամբողջություն: Խոսքը տպագիր հրապարակումների առավել հարգի տիպերից մեկի՝ երկերի ժողովածուի մասին է: Վերջիններս զգացնել են տալիս իրենց նշանակալիության մասին ոչ միայն բովանդակությամբ, այլև արտաքին ծավալով. երբ դրանք դրվում են գրադարակի վրա, առանձին փոքր տետրերի տեսքով տպագրված երկերը կամ փոքրածավալ ժողովածուները թողնում են աննշան տպավորություն: Մյուս կողմից՝ երկերի ժողովածուն, որպես գրադարակալական առարկա, պահանջում է ոչ միայն ընտրված ֆորմատի ու ձևավորման համապատասխանություն, այլև հատուկ մշակված խմբագրական սկզբունքներ և չափորոշիչներ, մասնավոր թե՛ այն բաղկացած է մի քանի հատորից և ունի օժանդակ ապարատ (առաջաբան, հավելվածներ, ծանոթագրություններ և այլն): Երկերի ժողովածուն ոչ միայն տվյալ ստեղծագործողին պաշտոնապես և փոքրիշատե լիակատար ու համակողմանիորեն ներկայացնելու միջոց է, այլև ինքնին արվեստ է և գիտություն, որը ներկա հայաստանյան իրականության մեջ կիրառվում է բացառապես գրողների, հիմնականում դասական գրողների օրինակով, մինչդեռ հրատարակության այս տեսակն ունի բոլոր իրավունքները կիրառվելու նաև մեր կոմպոզիտորների օրինակով՝ նրանց ստեղծագործությունը բավարար չափով հանրահռչակելու և դրանց հիման վրա հանրության հոգևոր-մշակութային դաստիարակության գործն առավել հստակ հիմքերի վրա դնելու համար:

Հայ ժողովուրդն ինչքա՛ն արժանավոր կոմպոզիտորներ է տվել աշխարհին: Եվ այդ կոմպոզիտորների ստեղծագործական ժառանգությունն որչա՞փ է հայտնի հանրությանը: Նույնիսկ եթե տվյալ հեղինակի մասին գրվում են հոդվածներ, գրքեր, որտեղ մի դեպքում բերվում են ստեղծագործությունների ցուցակներ, իսկ առավել հաճախ վերլուծության են ենթարկվում առավել ակնառու համարվող երկերը, որչա՞փ կարող են արժեքավոր համարվել այդօ-

րինակ նկարագրերն ու վերլուծությունները, եթե երաժշտին հասու չէ հենց ստեղծագործության բնագիրը: Մի՞թե կարելի է թույլ տալ, որ տվյալ արժանի կոմպոզիտորի ստեղծագործական ժառանգության միայն մի փոքր մասը հրապարակված լինի, իսկ մյուս երկերը ձեռագիր վիճակում մնան հեղինակի կամ այլ արխիվներում և շարունակեն կրել ժամանակի կնիքը՝ մաշվելուց մինչև իսպառ ոչնչացումը:

Հայ կոմպոզիտորներից շատ քչերն են, ում ստեղծագործությունները հրատարակված են փոքրիշատե ամբողջությամբ, և այդ հրատարակությունները կարող են կազմել մեկ ամբողջություն՝ «երկերի ժողովածու» խորագրով: Նրանք են՝ Կոմիտաս վարդապետը, Ալեքսանդր Սպենդիարյանը, Արամ Խաչատրյանը և Նիկոլ Գալանտերյանը: Հրատարակության այս տիպին են միտված նաև Ալեքսանդր Դուլսիանյանի վոկալ երկերի ժողովածուն (6 հատորով), ինչպես նաև Տիգրան Զուխանյանի երկերի կահիրյան գիտական հրատարակությունները, որոնք չեն մեկտեղված «երկերի ժողովածու» կամ մասնատիպ ընդհանուր խորագրի ներքո՝ չնայած ֆորմատի և խմբագրության տիպի նմանությանը: Ընդհակառակը՝ մեր կոմպոզիտորներից ոմանց երկերը հեղինակների կողմից հրատարակվում են փոքրիշատե լիակատար, բայց ոչ որպես ժողովածու. օրինակ՝ Արեգ Լուսինյանի կամ լուսահոգի Գագիկ Դովունցի երկերը: Իսկ Ռոբերտ Ամիրխանյանի երգերի 2000 թ. ժողովածուի անոտացիայում առկա է հետևյալ նախադասությունը. «Ռոբերտ Ամիրխանյանի երգերի այս ժողովածուն սկիզբն է երկերի լիակատար հրատարակության, որը կազմված է ըստ ժանրային, լեզվական և ժանանակագրային առանձնահատկությունների»: Եվ իրոք՝ այդ հատորին հետագայում հաջորդեցին ռուսերեն երգերի կլավիրների ժողովածուն, դաշնամուրային երկերի ժողովածուն, «Պոեմի կյանքը» մեծածավալ կանոնադր, բայց դրանք փաստորեն միմյանցից առանձին հրատարակություններ են, որոնք մեկտեղվելու դեպքում կարող են ժողովածուի տպավորություն թողնել միայն ըստ բովանդակության:

Մինչդեռ երկերի ժողովածուն, ինչպես արդեն նշեցինք, պահանջում է որոշակի միօրինակություն ըստ ֆորմատի, ըստ խմբագրական ընտրված սկզբունքների, ըստ շարվածքի ոճի: Առավել ևս՝ անթույլատրելի է մեկ հատորում իրար խառնել տեքստի շարվածքի տարբեր ոճեր, ինչպես արվեց, օրինակ, Արամ Սաթյանի «Մենք դաշնամուր ենք նվագում» ժողովածուում. այս տեսանկյունից, մեղմ ասած, անպատվություն էր Առնո Բաբաջանյանի երկերի 2012 թ. երևանյան մեկնատրոյակը, որին նույնիսկ չենք ցանկանում անդրադառնալ: Առհասարակ երաժշտական հրատարակությունները, անկախ ծավալից և տպաքանակից, պահանջում են խմբագրից և հրատարակչից ոչ միայն երաժշտական գրագիտություն, այլև հմտություն խմբագրական ոլորտում, լեզվաբանության տարբեր ոլորտների բավարար իմացություն: Այն դեպքում, երբ Հայաստանում քիչ չեն երաժշտական մասնագիտացված հրատարակչությունները, հեղինակային հրատարակություններն իրենց հերթին, ենթադրվում է, որ պիտի տպագրության պատրաստվեն պատշաճ մակարդակով, բավարար գրագիտորեն: Այս առումով ուսանելի կարող է լինել Կոմիտասի՝ վերջերս լույս տեսած «Գերմանական երկեր» ժողովածուի դեպքը, որին անդրադառնալու առիթ արդեն ունեցել ենք:

Եվ այսպես, երաժշտական երկերի ժողովածուի ծրագիր սկսելիս և իրագործելիս անհրաժեշտ է տիրապետել բավարար հիմքերի՝ ինչպես ընդհանուր երաժշտական, լեզվաբանական և խմբագրական ոլորտներում, այնպես էլ անհրաժեշտ է բավարար (եթե ոչ սպառնիչ) չափով ծանոթ լինել հրատարակվող հեղինակի կյանքին, գործունեությանը և երաժշտական ժառանգությանը: Այս առումով գիտահրատարակչական ոլորտի զագաթնակետ են համարվում ակադեմիական հրատարակությունները (անկախ լիակատար ժողովածու, հատընտիր կամ առանձին երկի հրատարակություն լինելուց), որոնք ներկայացվող երկերին զուգահեռ հրապարակ են հանում նաև հատուկ մշակված օժանդակ գիտական ապարատը (ներածական ուսումնասիրություն, տարբեր տիպերի ծանոթագրություններ, հավելվածներ ևն): Այս առումով հայ երաժշտագիտության մեջ չգերազանցված զագաթնակետ է Կոմիտասի երկերի ակադեմիական ժողովածուն՝ Ռոբերտ Աբայանի ընդհանուր խմբագրությամբ, քանի որ այստեղ ներառված յուրաքանչյուր ստեղծագործություն ենթարկվել է մանրամասն պատմագիտական, երաժշտագիտական և տեքստաբանական ուսումնասիրման: Սպենդիարյանի ժողովածուն ներկայացվող ծանոթագրություններն ավելի համառոտ և ընդհանուր են. տեքստաբանության մեջ ծանոթագրությունների այդ տիպին տրվում է «ռեալ» բնորոշիչը:

Խորհրդահայ երաժշտական գրականության մեջ կան հիշատակումներ առ այն, որ Գիտությունների ակադեմիայի արվեստի ինստիտուտի գիտահրատարակչական

ծրագրերի մեջ էին մտնում նաև Ռոմանոս Մելիքյանի, Արմեն Տիգրանյանի, Մակար Եկմալյանի երկերի լիակատար ժողովածուները: Մեզ համար դեռ պարզ չէ՝ արդյոք մշակվել են այդ ժողովածուների նախապատրաստական ծրագրեր ըստ հատորների քանակի և ընդհանուր բովանդակության, ինչպես տողերիս հեղինակը պատրաստեց Առնո Բաբաջանյանի երկերի ժողովածուի ծրագիրը: Ներկայումս մույն ինստիտուտի առաջնահերթ խնդիրներից է Տիգրան Զուխանյանի երկերի լիակատար ժողովածուի հրատարակումը. այս գաղափարի հեղինակը՝ վաստակաշատ երաժշտագետ պրոֆ. Աննա Ասատրյանը պատրաստել է այդ ժողովածուի նախապատրաստական ծրագիրը. իսկ թե այն քանի հատորից է բաղկացած լինելու, ներառվելիք նյութերի խմբագրման գիտական ոճը և պատրաստվելիք օժանդակ ապարատն որչափ են առնչվում կահիրեաբնակ երաժշտագետ-խմբագիր Հայկ Ավագյանի պատրաստած հրատարակություններին, պարզաբանումը թողնում ենք պրոֆեսոր Ասատրյանին:

Քանի որ ներկայումս շատերը, այդ թվում՝ պետական այրեր, առաջնորդվում են զուտ ֆինանսական մտածելակերպով՝ առանց բավարար ուշադրություն դարձնելու երկրի հոգևոր-մշակութային կյանքի կարգավորմանն ու զարգացմանը, իսկ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը, փաստորեն զուրկ լինելով պետական աջակցությունից, գործում և իր՝ համեմատաբար փոքրածավալ հրատարակչական ծրագրերն իրականացնում է սեփական ուժերով, այս տիպի ծավալուն հրատարակություն ունենալու մասին մնում է երազել և հուսալ, որ վաղ թե ուշ մեր երաժշտական կյանքը (և ոչ միայն) պիտի վերածնունդ ապրի:

Մյուս կողմից՝ «երկերի ժողովածու» տիպի հրատարակությունները բնավ չեն պարտադրում մեզ գիտական մասնասններ՝ մասնավոր որ վերջիններս հրատարակչական պատրաստելու համար գիտնականից պահանջվում է երկար ժամանակ և ուշադրության հստակեցում: Վերջապես՝ խորհրդային շրջանի, ինչպես նաև մեր օրերի կոմպոզիտորներից շատերն իրոք արժանի են, որ նրանց ստեղծագործությունները հավաքվեն, պատրաստվեն և տպագրվեն երկերի ժողովածուի տեսքով: Հայ դասական, ինչպես նաև էստրադային կոմպոզիտորներից այս առումով հիշատակման են արժանի Սարգիս Բարխուդարյանը, Հրաթ Ստեփանյանը, Արտեմի Այվազյանը, Արամ Սաթունցը, Ստեփան Զրբաշյանը, Ղազարոս Սարյանը, Գևորգ Արմենյանը, Վաղարշակ Կոտոյանը, Աղամ Խուդոյանը, Էդվարդ Միրզոյանը, Էդուարդ Աբրահամյանը, Ալեքսանդր Աճեմյանը, Ջիվան Տեր-Թադևոսյանը, Գրիգոր Հախինյանը, Խաչատուր Ավետիսյանը, Ալեքսան Դեմիտյանը, Ավետ Տերտերյանը, Հարություն Դելլալյանը, Ստեփան Լուսինյանը... Այս և բազում այլ կոմպոզիտորներ ու նրանց ստեղծագործություններից շատերը մեր օրերում հանիրավի մատնված են մոռացության. իսկ հիմնական պատճառն այն է, որ նրանց երկերը շատ հաճախ տպագրվել են փոքր ծավալներով և պատահականորեն:

Վերջապես՝ մեզ հետ, մեր կողքին կան կոմպոզիտորներ, որոնք մեծ ավանդ ունեն հայ արդի երաժշտարվեստի կայացման և զարգացման գործում և արժանի են երկերի ժողովածու ունենալու պատվին: Խոսքը Տիգրան Մանսուրյանի, Ռուբեն Ալթունյանի, Մարտին Վարդապարյանի, Մելիք Մավիսակալյանի, Վլադիլեն Բալյանի, Արեգ Լուսինյանի, Գեղունի Զթյանի, Արամ Սաթյանի, Երվանդ Երկանյանի, Լևոն Զառչյանի և այլոց մասին է:

Թյուրիմացություն կլինի կարծել, որ այս տիպի ծավալուն հրատարակությունն անպայման արվում է հեղինակի վախճանից հետո միայն: Այս դեպքում իրենց լույս տեսնելուն են սպասում Էդուարդ Սադոյանի, Յուրի Զարությունյանի, Ստեփան Շաքարյանի երկերի ժողովածուները: Չէ՞ որ նրանք էլ մույնքան արժանիք ունեցող և մույնքան նշանակալի ավանդ ունեցած կոմպոզիտորներ էին:

Հ.Գ. Մեկ անգամ ևս նշենք, որ հայ նշանավոր կոմպոզիտորների ստեղծագործական ժառանգության համակողմանի ուսումնասիրումը և, լավագույն դեպքում, հրապարակումը երկերի ժողովածուի տեսքով, մեր խորին հանդգամբ, սկզբունքային խնդիր է, որի իրագործման համար սխալ կլինի հույսը դնել միայն պետությունից կամ որևէ մասնավոր անձից կամ հաստատությունից ստացվելիք ֆինանսական աջակցության վրա: Ինչ խոսք, երաժշտական ժողովածուներից յուրաքանչյուրի պատրաստումը ժամանակատար և ծախսատար գործ է, սակայն նպատակահարմար ենք գտնում, մինչ բուն ժողովածուներին անցնելը, ծրագրել հայ կոմպոզիտորներին նվիրված ուսումնասիրություններ՝ մեծագրությունների և երկերի ցուցակների տեսքով: Ուստի մենք առաջարկում ենք Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայի ղեկավար-

Հայրենիքն աշխարհի մի մասը դարձնելով. դուդուկահար Արսեն Պետրոսյան

Արսեն Պետրոսյան

Նրա տատիկի հայրը դուդուկահար է եղել, ընտանիքում ժողովրդական երաժշտությունը միշտ էլ հնչել է։ Ու զարմանալի չէր, որ հայրը 5 տարեկան որդու ձեռքից բռնել-տարել է երաժշտական դպրոց։ Փոքր էր, ասել են՝ մի տարի էլ սպասեք։ ...Սկզբում չվի նվագել է սովորել, 5 տարի հետո՝ դուդուկ։

14 տարեկանում են ինքն ու դուդուկը ռուբիկոնն անցել. համերգային առաջին շրջագայությունը ԱՄՆ-ում ու Կանադայում, որից հետո հաստատապես է հանդգնել ինքն ու դուդուկն անբաժան են լինելու։ Գիտակցելով, որ ճանապարհը բարդ է լինելու, այնուամենայնիվ ընտրել է հենց այդ ուղին։

Դուդուկահար Արսեն Պետրոսյանի արմատները Զավաթուն են, իսկ երաժշտական ուղին սկսվել է ծննդավայր Չարենցավանից. նվագել է նաև մարզերում, հետո՝ Երևան, կոնսերվատորիա։

Ազգայինը՝ ինքնատիպ ու հետաքրքիր

Յուրաքանչյուր ստեղծագործություն յուրովի են ապրում ու զգում։ Նվագելիս միտքն ու հուզական աշխարհը միասին են աշխատում։ «Ժողովրդական մեղեդիների ազդեցությունը շատ ուժեղ է, խոր։ Ժողովրդից ծնված, ժողովրդի ապրումները, հոգեվիճակն արտահայտող երաժշտությունը հենց այդպիսին էլ պետք է լինի՝ գերող ու ազդեցիկ։ Դասական կոմպոզիտորների ստեղծագործություններում էլ ժողովրդական մեղեդիներ կան, օրինակ՝ Արամ Խաչատրյանի գործերում։ Աշխարհը հետաքրքրված է տարբեր ազգերի ժողովրդական մեղեդիներով»։ Yerkir.am-ի հետ զրույցում ազգայինի ներգործության մասին իր կարծիքը հայտնեց Արսեն Պետրոսյանը։

Մեր երաժշտական ժառանգությունը օտարազգիներից գերում է։ Արսենը տեսել է, թե ինչպես է բազմազգ հանդիսատեսը հուզված դուրս գալիս համերգից։ «Ես համոզեմ եմ գալիս The World music ժանրում. ժողովրդականի, քաղի համադրությամբ երաժշտության համերգները մեծ էմոցիաներ են հաղորդում»։ պատմում է դուդուկահարը։

Ազգային մշակույթը տարածելը՝ դիվանագիտություն

2016 թվականին ամերիկյան Pomegranate music ընկերությունը թողարկեց Արսեն Պետրոսյանի առաջին՝ «Զարենցավան» ծայնասկավառակը, որը միջազգային երաժշտական աշխարհում ճանաչում ձեռք բերեց։ Դրանից հետո սկսվեցին միջազգային համագործակցություններն ու համերգները՝ Զարավային Աֆրիկա, Անգոլա, Ֆրանսիա, Գերմանիա, Իսպանիա, Սկանդինավյան երկրներ, Ռուսաստան, Հնդկաստան։

Վերջին համերգներն Անգոլայում են եղել։ «Դահլիճներում մեկ-երկու հայ կար, մյուսներն օտարազգի էին. հենց դա է կարևորը, երբ օտարն է հուզվում դուդուկից, քո նվագածից, քո երաժշտության միջոցով ճանաչում է Հայաստանը, հայկական երաժշտությունը։ Իմ կարծիքով՝ այն երաժշտություն, ովքեր երկիր են ներկայացնում, դեսպաններ են։ Երբ քո նվագով մի ամբողջ պատմություն, երկիր, ազգ ես ներկայացնում, ուրեմն քո քայլը նաև դիվանագիտական է»։ Վերջին տարիների համերգային շրջագայությունների արձագանքից այս համոզմանն է եկել երիտասարդ դուդուկահարը։

Դեպի դուրս՝ Հայրենիքը աշխարհի մի մասը դարձնելով.

«Աստղիկը, Ավետիսը, Վլադիմիրը և ես կազմել ենք «Արսեն Պետրոսյան քառյակ» խումբը և տարբեր բեմերում ելույթ ենք ունենում։ Մարտի 6-ին Ստոկհոլմում համերգ ունենք, հետո ես առանձին կշարունակեմ համերգային շրջագայությունս եվրոպական տարբեր քաղաքներում»։ առաջիկա ծրագրերը ներկայացրեց քառյակի հիմնադիրը։

Համացանցն օգնում է ամբողջ աշխարհին ափիղ մեջ տեսնել, ծանոթություններ հաստատել, համախոհներ գտնել։ Վեր-կայքերի միջոցով նոր համագործակցություններ են ծնվում նաև արվեստում։ Արսենն ինքն էլ իր մենեջմենթով զբաղվում, թեև խոստովանում է՝ դժվար է և՛ ստեղծագործել, և՛ համատեղ նախագծերի համար պայմանավորվածություններ ձեռք բերել։ Բայց անհերքելի է՝ որքան էլ տաղանդավոր լինես, ուղղակի ինքդ քեզ համար, քո անկյունում նվագել-ստեղծագործելն արդյունք չի տա։ ճանաչում, նոր ծանոթություններ, միջազգային հարթակներ, բաց համագործակցություն. այս ամենին հասնելը հեշտ չէ, բայց Արսենը հասել է։ Ինքնադրսևորվելու և առաջ գնալու ճանապարհը դա է։

Փառք չի ուզում, բայց ճանաչված լինելու

ճանապարհով է անցնում

Միջազգային նախագծերում բազմաժամր գործեր են կատարվում՝ ներառելով նաև ազգային երաժշտություն։ Արսեն Պետրոսյանը ոչ միայն հայկական ժողովրդական, այլև հոգևոր երաժշտություն է ընդգրկում միջազգային համերգների երկացանկում։ «Հոգևոր երաժշտությունն ինձ համար շատ մեծ կարևորություն ունի. հանդիսատեսի արձագանքն էլ է ոգևորիչ, ուղղակի ֆանտաստիկ։ Նվագելիս ես զգում եմ, թե ինչպես է իմ ու հանդիսատեսի միջև այդ վերերկրային կապն ստեղծվում», - իր զգացողությունների մասին պատմեց Արսենը։

Հայ երաժիշտները մենեջմենթի կարիք ունեն. ովքեր միջազգային բեմերում են համոզե գալիս, ինքնուրույն են հասնում դրան։ Խնդիրը գումարի մեջ չէ՝ կարծում է երիտասարդ դուդուկահարը։ Պետք է հարթակներ լինեն, որտեղ մեր արտիստները, երաժիշտները կներկայացնեն իրենց արվեստը, կճանաչվեն։

«Մենք՝ երաժիշտներս, գիտակցում ենք, որ ինչ-որ առաքելություն ունենք. ճանապարհը դժվար ու բարդ է, տարու-

բերումներով։ Ես եմ ընտրել այս ճանապարհն, ուրեմն ես էլ պիտի հարթեմ այն։ Ամեն մեկն իր խաչն է տանում, սա էլ իմ խաչն է»։ սեղանին դրված դուդուկին հայացք գցելով՝ ասում է նա։

Շատ երազանաքներ ունի, որոնց մտադիր է քայլ առ քայլ հասնել։ Ու հասնելու ճանապարհին է։ Փառքի հետևից չի ընկնում, բայց նաև տեսնում է, որ ճանաչված լինելու ճանապարհն է անցնում։ Հնդիկ սիտարահար Անուշկա Հանկառն իր սիրած երաժիշտներից մեկն է, կուզենար նրա հետ նույն բեմում նվագել։

AGA տրիո

Երկու տարի առաջ ստեղծվել է AGA տրիոն՝ կազմված հայ, վրացի և թուրք երաժիշտներից։ AGA-ն հապավում է՝ Armenia, Georgia, Anatolia։ Վերջին համերգը Բեռլինում է եղել, հունվարի 19-ին՝ նվիրված Հրանտ Դիմքի հիշատակին։ AGA տրիոն ընդհանուր երկացանկ է մշակել, որտեղ ընդգրկված է նաև «Ադանան»։ Այն Թուրքիայում հայտնի է որպես փոփ-երաժշտություն։ Իսկ AGA տրիոյի համերգներին թուրք երաժիշտն այդ երգի ստեղծման մասին բեմից իրականությունն է պատմում՝ ասելով, որ այն Ադանայի հայկական ջարդերի մասին պատմող երգ է։ Արսեն Պետրոսյանը երգի արձագանքների մասին պատմեց, որ արևմտյան հանրությունն «Ադանան» մեծ հետաքրքրությամբ է ընդունում, բայց եղել են դեպքեր, երբ թուրքերը մոտեցել են իրենց ազգակից երաժիշտին ու ասել՝ այս ի՞նչ ես պատմում, ի՞նչ հայկական ջարդեր։

AGA տրիոյի հեղինակները մտադիր են այս նախագիծը ներկայացնել նաև Հայաստանում։ Ամռանը AGA տրիոն երաժշտության ամենահայտնի record label-ներից մեկի՝ Naxos World-ի հետ նոր ծայնասկավառակ է թողարկելու։

Դուդուկն ամստեղի օգտագործվելով՝ հաճախ

արժեզրկվում է

Հայկական ծիրանափողի նկատմամբ բոլորս հատուկ թուլություն ունենք, բայց արի ու տես, որ երբեմն անհարկ ենք օգտագործում այն։ Մի անարվեստ ֆիլմ կամ տեսահոլովակ, անճաշակ ներկայացում կամ ցերեկույթ ու ...դուդուկի սրտակեղեք մեղեդի։ Երբ ասելիք չկա, դուդուկի միջոցով փորձ է արվում իրավիճակը փրկել։ Ցավալի է, բայց իրողություն։

«Դուդուկին պետք է հարգանքով մոտենալ։ Աշխարհի տարբեր ծայրերում հաճախ ոչ պրոֆեսիոնալ գործիքը վերցնում են և մի քանի նոտա նվագելով, ավելի ճիշտ՝ ծայր հանելով, փորձում են ինչ-որ գույներ ստանալ։ Սա, իսկապես, խնդիր է։ Դուդուկը մեծ ուժ ունի և ստիպում է հուզել մարդուն, բայց դա տխրության հետ կապ չունի։ Պետք է այս ազնվագույն գործիքը տեղին հնչեցնել», - դուդուկն անհարկի օգտագործողներին ու արժեզրկողներին հորդորում է Արսեն Պետրոսյանը։

ՆԱԽԻ ՅԱՆ
10 փետրվարի 2020 թ.

Համբուրգի աղգիկների երգչախումբը Հայաստանում

Հայաստանի փոքրիկ երգիչներ
Տիրգան Հեքեթյանի ղեկավարությամբ

Դահլիճը հոտնկայս ծափահարում էր. Համբուրգի աղջիկների երգչախումբը Հայաստանի փոքրիկ երգիչների հետ միասին Կոմիտաս էր երգում։

Մարտի 11-ին Երևանում՝ «Կոմիտաս» փառատոնի շրջանակում, Կոմիտասի անվ. կամերային երաժշտության տանը տեղի ունեցավ Համբուրգի աղջիկների երգչախմբի և «Հայաստանի փոքրիկ երգիչներ» երգչախմբի համատեղ համերգը։

Համերգի առաջին բաժնում ելույթ ունեցան «Հայաստանի փոքրիկ երգիչները»։ Նրանց երգացանկում հիմնականում Կոմիտասի ստեղծագործություններն էին։ Կոմիտասյան երաժշտությունը Կամերային տան պատերից ներս մեկ այլ կախարդանքով է գրավում հանդիսատեսին։

Երկրորդ բաժնում արդեն Համբուրգի աղջիկների երգ-

չախումբը բեմ բարձրացավ՝ գավաթները ձեռքին նվագելով։

Համերգի ժամանակ մեծ ուշադրություն գրավեց գերմանացի աղջիկների երգերից մեկը, որը կոչվում էր «Նազասակի»։

Երգչախմբի խմբավար Գեսա Վերհանի խոսքով՝ երգը նվիրվում է Հերոսիմայում և Նազասակիում ատոմային ռումբի զոհ դարձած մարդկանց հիշատակին։ Երգը գրել է Ճապոնական արմատներով ամերիկացի կոմպոզիտոր Էրիկ Տուանը։ Նրա տառիկը և պապիկը փրկվել են այդ սարսափելի հարձակումից։ «Նազասակի» երգի խոսքերը կոմպոզիտորը վերցրել է նրանց օրագրից։

Հայաստանի փոքրիկ երգիչներ երգչախմբի ղեկավար Երկաճիկ Տիրգան Հեքեթյանն իր խոսքում նշեց.

«Այս սերունդը գիտի, թե ինչ են բարձրագույն արժեքները,

Համբուրգի աղջիկների երգչախումբ և Հայաստանի փոքրիկ երգիչներ

րը, դասական երաժշտություն է լսում և կհաղթահարի ամեն ինչ»։

«Քանի դեռ մենք Կոմիտաս ենք լսում, մեզ ոչ մի վիրուս չի կաշի», - ասաց նա։

Համերգի վերջում երգչախմբերը միասին երգեցին Կոմիտասի «Սոնա յար», «Սարեն կուգա» և Էդգար Յովհաննիսյանի «Էրեբունի Երևան» երգերը։

Հանդիսատեսը երկար հոտնկայս ծափահարում էր։

ՕԿԱՄԱՆԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

<https://armeniaon.com/2020/03/12/%D6%84%D5%A1%>

Оперная певица Татевик Бароян покоряет Metropolitan Opera

1 Татевик Бароян – молодая оперная певица, финалистка регионального тура MET. Несмотря на юный возраст, девушка уже успела стать частью труппы нью-йоркского *Teatre Nuovo*. В интервью *Sputnik Style* Бароян рассказала о своем карьерном пути, жизни в США и творческих планах

Тата Бароян родилась в Ереване в семье потомственных музыкантов в пятом поколении. С первых дней своего рождения девушка была окружена классической музыкой. Родители Бароян работали в Армянском академическом театре оперы и балета имени Александра Спендиаряна, поэтому Тата достаточно часто бывала за кулисами и знала всю внутреннюю театральную кухню. Примечательно, что на самой первой репетиции певица побывала, когда ей было только 40 дней от роду.

Расскажи немного о своем детстве. Каково это было, проводить время на репетициях, а не во дворе со сверстниками?

Я с ранних лет присутствовала на репетициях балетной труппы ереванского оперного театра. Моя мама там работала концертмейстером, а папа был солистом оперной труппы. Однако большую часть своего времени я проводила не в опере, а со своей бабушкой Альмарой Константиновной Бароян. Она была педагогом в средней специализированной музыкальной школе им. Чайковского и в Государственной консерватории им. Комитаса.

Были ли переломные моменты в юности, которые впоследствии повлияли на становление твоего “я”?

В начале нулевых мама по работе, по приглашению *Columbia Artist Entertainment*, переехала в США. Я осталась на воспитание бабушке. Она – то и приняла решение отдать меня в музыкальную школу. Изначально все шло к тому, что я стану пианисткой.

Однако бабушки в скором времени не стало, поэтому мне пришлось уехать в Штаты к маме. К сожалению, как таковых профессиональных “музыкалок” для детей и подростков в Америке нет. Пришлось идти в обычную школу. Когда один из тамошних педагогов узнал, что я умею играть

на фортепиано, сразу сделал предложение обучать местных студентов этому непростому навыку.

А как получилось, что твоим главным инструментом стал голос?

Если честно, то ничего не предвещало, что я когда-нибудь стану оперной певицей. Хотя, вероятнее всего, причина тому – переход в хоровое отделение моей школы. Я решила на этот шаг, так как хотела продолжить свое музыкальное образование. Это был единственный выход.

Ты помнишь свое первое выступление в роли оперной певицы?

Конечно! Оно прошло в составе еврейского хора, где сольная партия должна была быть исполнена детским голосом. Мне было тогда лет 14.

Кто числится среди твоих американских наставников?

Самым первым педагогом по вокалу была Дебора Бероли, я тогда еще училась в старших классах. Далее меня наставлял Роберт Лискетти — известный американский тенор. Тогда я уже начала воспринимать все серьезно, стала заниматься каждый день. Помимо Роберта меня также учила мама.

Можешь ли ты выделить один самый любимый концерт?

Безусловно, каждый концерт – это событие, которое оставляет неизгладимый след в памяти. Например, в оперном театре города Сарасота, штат Флорида, я выступала в семи разных спектаклях и девять раз за полтора месяца исполнила партию Папагены в опере Моцарта “Волшебная флейта”, а также дала три сольных концерта. Однако наиболее знаменательным для меня стал концерт на родине, в Доме-музее Арама Хачатуряна.

Да, сегодня я имею честь и счастье выступать на многочисленных сценах Америки, но концерт в Ереване – это совсем другое. Тут волнуешься в разы больше, чем обычно. В зале присутствовали многие профессора Ереванской консерватории. К тому же, я пела перед двумя самыми большими критиками: моим педагогом Асмик Ацагоцян и мамой. Концерт прошел на ура! Очень надеюсь, что в бли-

жайшее время смогу вновь выступить перед армянской публикой.

Расскажи, пожалуйста, о своих недавних достижениях.

Я стала победительницей регионального конкурса *Metropolitan Opera*. Примечательно, что в нем могли участвовать только граждане США и Канады. Получалось, что зарубежные певцы не могли участвовать. Однако, несмотря на это, меня открыто назвали “участницей из Армении”. Завабно вышло.

Почти сразу за MET последовал другой, более глобальный конкурс *Premiere Opera+NYIOP International Vocal Competition* (мероприятие международного уровня, целью которого является поиск талантливых оперных певцов. – Прим. ред.). Я прошла два тура и дошла до финала, а в качестве награды получила мастер-класс с оперной дивой Эрин Морли.

Были ли еще армяне на конкурсе?

В первом туре было более 200 исполнителей из разных стран мира. Мне повстречались только две соотечественницы: Марианна Мартirosян из Еревана и Ануш Аветисян, которая так же, как и я, живет и работает в США.

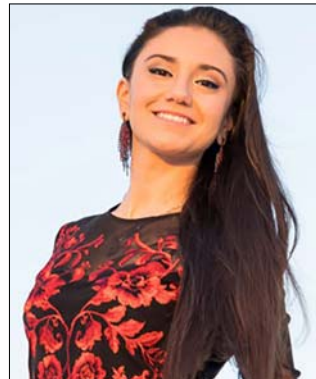
Что изменилось в твоей жизни после конкурса?

Взросла степень ответственности за каждый выход на сцену. Появилось много знакомых и друзей в этой сфере. И, конечно же, масса новых интересных предложений.

Можешь рассказать о своих планах на будущее?

Их много. Но, как говорится, не будем бежать впереди паровоза. Пока моя главная мечта – выйти на сцену ереванской оперы, где прошло все мое детство!

<https://ru.armeniasputnik.am/hero/20200327/22504685/Znay-na-shikh-opernaya-pevitsa-Tatevik-Baroyan-pokoryaet-Metropolitan-Opera.html>

Вопрос создания музея Арно Бабаджаняна в Ереване не решен, что станет с архивом композитора после меня? Ара Бабаджанян

1 В 2001 году по инициативе лауреата Нобелевской премии по физике, вице-президента РАН Жореса Алфёрова Российская академия наук назвала малую планету именем Арно Бабаджаняна. Самолет “Аэрофлота” носит имя великого композитора, а вскоре, после соответствующего решения правительства Москвы, один из московских скверов будет назван в честь композитора. В решении этого вопроса проявил инициативу и оказал значительное содействие Посол Республики Армения в России Вардан Тоганян. Вместе с тем, Ара Арноевич отмечает, что на родине Арно Бабаджаняна есть проблема, которая не может решиться в течение долгих лет. Речь идет о создании музея композитора в Ереване. Впервые Фонд обратился к Правительству Армении по вопросу создания музея в 2001 году, то есть 20 лет назад, а последнее официальное письмо было отправлено в 2019 году. В 2021 году исполняется 100-летний юбилей со дня рождения маэстро, однако на государственном уровне нет решения о создании музея; более того, до сих пор неизвестно, в каком объеме и статусе будут проводиться юбилейные мероприятия в Армении.

– Господин Бабаджанян, в позапрошлом году в Посольстве Армении в РФ по случаю дня рождения Арно Бабаджаняна открылась экспозиция фотографий, рукописей, нот и личных вещей композитора. Было заявлено, что все эти экспонаты, а также восковая фигура маэстро предназначены для будущего музея Арно Бабаджаняна в Ереване. Приближается юбилей композитора. Скажите, пожалуйста, когда откроется музей и где хранится эта экспозиция сейчас?

– Частично эта экспозиция находится в Посольстве, в ней некоторые папины картины и фотографии из личного архива, а восковая фигура, которую мы заказывали в Санкт-Петербурге, сейчас находится в Ереване. Когда в 2018 году в Москву приезжал Ара Бабоян, предыдущий председатель Национального собрания РА, увидев выставку в Посольстве, он предложил перенести ее в Ереван. Мы согласились и презентовали нашу экспозицию в одном из

помещений Национального собрания Армении, и после этого восковая фигура осталась в Ереване. Что же касается музея. В 2001 году мы проводили очередной фестиваль в Ереване, в котором принимал участие Иосиф Кобзон. Когда мы проезжали по улице Демирчяна, я рассказал Иосифу Давыдовичу, что вот здесь была папина ереванская квартира, которую после его смерти Союз композиторов Армении передал другому композитору, а квартиру, где когда-то жила наша бабушка, на проспекте Маштоца, без моего ведома продал наш родственник. И Кобзон в тот же день, во время концерта, со сцены, экспромтом обратился к президенту Армении со словами, что он готов выкупить бабаджановскую квартиру, чтобы государство там основало музей его имени. После этого директор ереванского отделения нашего Фонда связывался с владельцами этой квартиры, но они, услышав, что сам Кобзон собирается выступить покупателем, выставили такую цену, за которую проще было бы обзавестись недвижимостью в Майями. С вопросом создания музея мы обращались к тогдашнему мэру Еревана Роберту Назаряну, который пошел нам навстречу, и власти города выделили землю рядом с музеем Параджанова. Однако, придя по этому адресу, выяснили, что такой земли по факту нет, она существует только на бумагах. В дальнейшем, когда мэром Еревана стал Ерванд Захарян, примерно такая же история произошла и с ним. Во время приема у президента Сержа Саркисяна проблему создания музея мы довели и до него, он выслушал, но все равно дальше этого дело не пошло.

Директор Государственной филармонии Армении Гагик Манасян предложил выделить под музей помещение в малом зале Филармонии, которая носит имя Арно Бабаджаняна. С нашей стороны возражений не было, но для создания музея требуется соответствующее решение минкульты, и, чтобы получить такое решение, мы с официальными письмами обращались к премьер-министру Армении, в Министерство культуры РА, но факт в том, что проект этого музея до сих пор остается в воздухе. Ответ на наше последнее

письмо с просьбой об аудиенции, направленное господину Пашиняну, чтобы напрямую обговорить с премьер-министром все детали юбилейного года, минуя бюрократические барьеры, мы с нетерпением ждем уже пятый месяц.

Вся официальная переписка у нас под рукой, и при необходимости мы можем ее предоставить. Сначала из Министерства культуры нам ответили, что при наличии концепции музея, а также его предварительной оценки они готовы поддержать проект, далее в письме от 26.06.2019 нам сообщили, что в настоящее время на повестке дня Министерства не стоит вопрос о создании новых музеев, однако если семья Бабаджаняна готова финансировать создание музея, то Министерство может оказать содействие и консультационную помощь.

Я не понимаю, что имеет в виду Министерство под понятием “консультационная помощь” и почему ссылаются на финансовую сторону дела? Для начала надо принять ведомственное нормативное решение по поводу создания музея и придать соответствующий статус.

Поверьте, экспозиция и архив, который будет мною передан будущему музею, гораздо дороже и ценнее, чем содержание 2–3 музейных сотрудников. Все остальное Фонд и наши друзья готовы организовать самостоятельно.

“Ассамблея Армян России”, например, со своей стороны обещала сделать программу “Музейный гид”, которая сегодня внедрена во всех современных музеях для обеспечения безбарьерной и интерактивной информационной доступности. Ситуация немного обидная потому, что вопрос о создании музея Арно Бабаджаняна уже почти четыре десятка лет остается открытым, а что станет с архивом композитора после меня? Поэтому я решил: раз в Ереване, не знаю, по объективным или субъективным причинам, так безразлично относятся к этому вопросу, то следует открыть музей в Москве. 5 февраля мы направили письмо министру культуры РФ госпоже Ольге Любимовой, и уже 4 марта директор Российского национального музея имени Глинки встретился с нами.

8

ՀԱՅ ԿՈՍՄՈՂՈՒՄՈՐԱՆԵՐԻ ԵՐԿԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒՆԵՐԻ ՊԿՎԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

4 - երաժշտագիտական բաժնի համար մշակել մեկ կիսամյակից բաղկացած «Երաժշտական տեքստաբանություն» ուսումնական ծրագիր, որն ինքնին առաջ կրերի տվյալ հեղինակին և նրա ստեղծագործությանն առնչվող պատմագիտական, աղբյուրագիտական, խմբագրական բնույթի խնդիրներ (կարելի է սկսել տվյալ հեղինակի երկերի թեմատիկ-ժամանակագրա-

կան ցուցակ կազմելուց)։

- այս նպատակով որպես տեսական նյութ կիրառել Տաճարա Սկվիրսկայայի «Источниковедение и текстология в музыкознании» դասախոսությունների ծրագիրը, Գեորգ Ֆեդերի «Musikphilologie» և Ջեյմս Գրիրի «The critical editing of music» մեթոդությունները, ինչպես նաև Ջավեն Ավետիսյանի «Տեքստաբանություն» ուսումնական ձեռնարկը՝ ինչ-

պես ուսումնական պրոցեսն ապահովելու, այնպես էլ այս առարկայի դասախոսների և հետազոտող կադրերի պատրաստման համար։

ԱՐՏՅՈՍ ԳԵՐԱՍԻՄԻ ԱՆԴՐԵԱՍՅԱՆ
արվեստի պատմաբան, Ամնո Բարաքանյանի հիշատակի միջազգային հիմնադրամի գիտահետազոտական գծով փոխնախագահ

== **Вопрос создания музея Арно Бабаджаняна в Ереване не решен, что станет с архивом композитора после меня? Ара Бабаджанян**

7 На встрече было оговорено создание музея Бабаджаняна в Москве. В день рождения маэстро Арно Бабаджаняна, 21 января 2021 г., в связи с юбилейным годом в музее Глинка планируется открытие постоянно действующей экспозиции памяти известного композитора.

– Да, 2021 год станет юбилейным для вашего отца. Скажите, пожалуйста, известно ли о проведении торжественных мероприятий в России или Армении по этому поводу?

– По поводу юбилейных мероприятий у нас уже намечены некоторые программы, составлен график нескольких концертов. Они должны состояться во второй половине этого года, чтобы мы успели их заснять и подготовить к эфиру в юбилейном году. В октябре в “Светлановском” зале Дома музыки, а в декабре – в Кремлевском дворце пройдут большие торжественные концерты с участием популярных артистов.

– Это в России. А какие мероприятия планируете провести в Армении?

– Насчет юбилейных мероприятий в Армении пока ничего сказать не смогу. Я думаю, что празднование 100-летия такого выдающегося деятеля культуры, как Арно Бабаджанян, на родине должно пройти под государственной эгидой, но информации на этот счет у меня пока нет.

– Вы уже много лет возглавляете “Международный фонд памяти Арно Бабаджаняна”. Расскажите, какие достижения у Фонда за это время в важном деле сохранения памяти всеми любимого маэстро Бабаджаняна, и какие ключевые проекты Вы наметили в дальнейших планах вашего фонда?

– Мы успели сделать немало. С 1991 года мы проводили несколько юношеских Фестивалей в Большом зале Консерватории, и по итогам этих конкурсов одаренным детям выделяли стипендии; в концертном зале “Россия” организовали большое мероприятие в память о композиторе, и там же, на аплее звезд, заложили звезду Арно Бабаджаняна; во Франции, Швеции, Китае проводили выставки картин армянских и русских художников; издали каталог коллекций этих картин; два года подряд в Армении и в России с успехом проходил межгосударственный военно-патриотический фестиваль им. А. Бабаджаняна “Главное – Отчизне служить” с участием Центрального военного оркестра Министерства обороны России. Кстати, в этом году, когда отмечается 75-летие Победы в Великой Отечественной войне, мы намеревались провести этот фестиваль в Армении, опять-таки обращались и к президенту, и к премьеру, поскольку

Фестивалю нужен государственный статус, но в ответ – тишина.

– Господин Бабаджанян, пару лет назад в одном из интервью Вы сказали, что в музыке не должно быть политики, я с Вами согласна, но Вы, безусловно, следите за событиями в современном мире, где периодически политизируются и музыка, и спорт, и культура в широком смысле. Интересно, как Вы считаете, сошлась бы та великолепная творческая тройка – Арно Бабаджанян, Муслим Магомаев и Роберт Рождественский, если бы они жили в наше время?

– Муслим Магомаев был человеком мира, у него в оркестре работали азербайджанцы, армяне, евреи и русские, но при всем этом, когда в 1996 году, а после – в 2001-м, я его пригласил на концерт, он позвонил мне и сказал: “Араик, не мне тебе рассказывать, как я отношусь к памяти Арно, но ты же знаешь, сейчас время такое, у нас меня неправильно поймут”. Хотя, когда телеканал “Россия” снимал фильм про папу, и режиссер захотел, чтобы Магомаев дал интервью, тот с удовольствием согласился. В этом фильме он как раз рассказывает про “триумвират” – Бабаджанян, Магомаев и Рождественский, оставивший такое легендарное музыкальное наследие.

– Господин Бабаджанян, фильм “Невеста с севера”, где Вы сыграли главную роль, имел большой успех, и после его выхода, говоря современным языком, Вы стали секс-символом того времени. Почему Вы не продолжили актерскую карьеру?

– Я больше работал на эстраде, а в кино не было таких интересных предложений. Потом и с концертной деятельностью пришлось завершить, потому что мама болела, папы уже не было, и выезжать на гастроли я уже никак не мог. Поэтому я решил в основном заниматься делами Фонда и педагогической работой.

– В заключение расскажите, пожалуйста, историю знаменитой фотографии Арно Бабаджаняна с Майей Плисецкой.

– Мы с папой отдыхали в Дилижане. По-моему, это был 1966 год. Там были и Александра Пахмутова с Николаем Добронравовым, и Майя Плисецкая с Щедриным. Папа решил на своей “волге” свозить их на Севан. Щедрин – заядлый рыбак. Он в Норвегии купил какие-то уникальные спиннинги, взял их собой и заявил, что выловит всю рыбу “ишхан” в Севане. Сидит на берегу, кидает и кидает спиннинг, но ни одной рыбы не может поймать, а там дети идут с целыми ведрами рыбы. Ему объяснили, что на Севане, для того чтобы поймать рыбу, надо на лодке проплыть до сере-

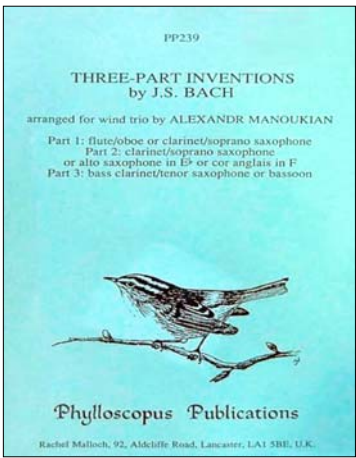
P.S. Когда интервью было уже готово к публикации, мы получили ответ из Министерства образования, науки, культуры и спорта на наш запрос о том, создана ли комиссия по празднованию 100-летнего юбилея Арно Бабаджаняна, и стоит ли на повестке у министерства вопрос о создании музея композитора. Ведомство в своем ответе указывает, что комиссия пока не создана, что же касается музея, то достигнута договоренность с “Фондом памяти Арно Бабаджаняна” о том, что фонду будет предоставлена часть здания Армянской государственной филармонии им. А. Бабаджаняна, где может быть организован музей, а штат будет предоставлен Филармонией. Министерство также выразило свою готовность оказать профессиональную и методическую поддержку в организации музея. Мы связались с продюсером фонда Арменом Саркисянцем, который заявил, что министерство не приняло решения о создании и статусе музея, а без наличия такого решения осуществлять деятельность невозможно.

НАИРА БАГДАСАРЯН
Москва
<https://armtimes.com/ru/article/183729>

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Փողային գործիքների և Կամերային-գործիքային անսամբլի ամբիոնների պրոֆեսոր, ԵՊԿ-ում դասական սաքսոֆոնի դասարանի հիմնադիր Ալեքսանդր Մանուկյանը բրիտանական «Phylloscopus Publications» հրատարակության հետ նոր համագործակցության արդյունքում տպագրվել է 3. Ս. Բախի թիվ 1, 2 և 10 եռաձայն ինվենցիաների փոխադրումները փողային տրիոյի համար:

Ալեքսանդր Մանուկյանը Հյուսիսամերիկյան սաքսոֆոնային ալյանսի պատվավոր անդամ է, Ադոլֆ Սաքսի անվ. փողային գործիքներ դասական դոդների և սաքսոֆոնահարների ասոցիացիայի իսկական անդամ, Հյուսիսամերիկյան ICA կառնետահարների ասոցիացիայի անդամ և Հայաստանում այդ ասոցիացիայի ներկայացուցիչ, Օ. Մետիսի անվ. երաժշտության ֆրանսիական ակադեմիայի (Նանտ, Ֆրանսիա) պատվավոր նախագահ, Մեծ Բրիտանիայի փայտյա-փողային գործիքների պրոֆեսորների պատվավոր անդամ: Նա Եվրոպայում վարպետության դասերի անցկացման փորձառու մանկավարժ է, Եվրոպայի և

ԱՄՆ-ի մասնագիտական երաժշտական ամսագրերում մշտապես վերլուծական հոդվածներով հանդես եկող հեղինակ, Անգլիայում 6 ժողովածու հրատարակած երաժիշտ: Պրոֆեսոր Ալեքսանդր Մանուկյանի՝ 30-ից ավելի սաներ միջազգային տարբեր մրցույթների դափնեկիրներ են:

Նյութը պատրաստեց ԱՐՄՆԵ ԱՅՈՅԱՆԸ

ԶԵՆԱԳ ԱՂՁԻԿ

Երգ եմ գրում տուս արա
Երեսդ մի քիչ դես արա
Թող մի համբույր ես առնեմ
Թուշդ վարդի պես արա:

Կարմրել ես նռան պես
Ինձ տանջում ես ծռի պես
Ախ չգիտես իսկական
Թե որքան եմ սիրում քեզ:

Շատ եմ սիրում խաղ անել
Կրծքիդ վրա բաղ անել

Թե սիրում ես դու էլ ինձ
Ինչ կարիք կա մազ անել:

Չեմ հազեմում քո ծոցից
Արևելքի հնոցից
Թե որ վառվեմ բոլ վառվեմ
Բո կրակից քո բոցից:

ԼԱԶԻՆ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ
Հայկական բանակի պահեստի սպա՝ մայոր,
ԵՊԿ փականագործ,
հեղափոխյալ

«ԵՐԱԺԻՇՏ» ամսաթերթի 2019 թ. տարեկան հաշվետվություն*

	հազ. դրամ
Արտատպագրի, ապրանքների, աշխատանքների իրացումից հասույթ (համախառն եկամուտ) ընդամենը	35.4
Այդ թվում եկամուտ՝ ամսաթերթի բաժանորդագրությունից, ամսաթերթի հատվածառից, գովազդից	35.4
Եվրոպական մասնաբաժնի չափը	0
Արտատպագրի, ապրանքների, աշխատանքների իրացումից չափույթ (վնաս)	(0.5)

* Հրապարակվում է «Ձանգվածային լրատվության մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածի համաձայն:

ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵԽՅՈՒՆ ԻՐԱՎԱՆՍՅՈՒՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԿՈՄՄՍԱԿՏ ԱՆՎԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆՍԵՐՎԱՏՈՐԻԱ ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՆԵՎՏՐԱԶԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ
Վկայական N 03Ա059505 տրված 7.04.2003թ.
ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐ՝ Կոմիտասի անվ. ԵՊԿ ՊՈԱԿ
ՍԵՐԳԵՅ ՍԱՐԳՅԱՆ, ԳՈՐԴՐ ՇԱԳՈՅԱՆ
Գլխավոր խմբագիր՝ ԱՐՄՆԵ ԱՅՈՅԱՆ
Թողարկման պատասխանատու՝ ԳՈՐԴՐ ՇԱԳՈՅԱՆ
Խմբագիրներ՝ ԱՆՈՒՇ ԿՈՐԱԿՈՅԱՆ
ՍՈՖԻ ԱԶԵՆՈՒԴՅԱՆ (ռուս.)
Գեղարվեստական խմբագիր՝ ԳՈՐԴՐ ՀՈՎՀԻՍԻՍՅԱՆ

Արտատպումը միայն «Երաժիշտ» ամսաթերթի գրավոր արտոնությամբ: Խմբագրությունը միշտ չէ, որ համամիտ է հեղինակների կարծիքներին կամ տեսակետներին:
Նյութերը չեն գրախոսվում և չեն վերադարձվում:

Ծավալը 8 էջ: Ստորագրված է 25.03.2020:
Գինը 200 դրամ: Տպագրմանը՝ 101:

Մեր կայքում տեղ գտած հրապարակումների հեղինակային իրավունքը պատկանում է բացառապես «Երաժիշտ» ամսաթերթի «ԵՊԿ հրատարակչությանը» (conservatory.am): Այլ ՁԼՍ-ներում սույն կայքի հրապարակումներից որևէ մեկը ամբողջական վերահրապարակելու համար անհրաժեշտ է «ԵՊԿ հրատարակչության» (conservatory.am) համաձայնությունը: Լրատվամիջոցները կարող են «Երաժիշտ» ամսաթերթից մեքերումներ վերահրապարակել միմիայն հատվածաբար՝ պարտադիր օգտագործելով հիպերհղում:

Գովազդի տեղադրման համար դիմել խմբագրությունն նշված հասցեով.

0001, ք. Երևան, Մարկ Գրիգորյան 2
+374 10 52 39 93+118
+ 374 55 00 21 62
<http://www.conservatory.am>,
E-mail: yerazhisht@gmail.com
<https://www.facebook.com/Yerazhisht-newspaper-Yerevan-State-Conservatory-996490150508214/>

